

door Emiel SMISSAERT

KAREL VAN DE WOESTIJNE EN STIJN STREUVELSLiteraire parels aan de Middenkust

Westende noemt zich de "Pärel van de Belgische Kust" en is de meest zuidelijk gelegen badplaats van de Middenkust. Deze deelgemeente van Groot-Middelkerke geniet een vrij grote populariteit, vooral als kindvriendelijk badplaatsje. Ze omvat drie woonkernen : Westende-Bad (dicht bij de zee), Westende-Dorp (landinwaarts) en Lombardsijde (tegen Nieuwpoort aan).

In Westende (Wetstraat 80) zo weet Fernand Bonneure ons te vertellen (18) woont Roger Pieters (°1922). Hij is sedert 1958 literair actief en schreef romans en toneelstukken die hem naam en bekendheid gaven. Hij was jarenlang werkzaam in het onderwijs te Nieuwpoort en aan hem wijdde de literaire criticus Jooris van Hulle in 1985 de korte studie Vanop de wal gezien (VWS-cahier nummer 113).

Een schrijfster die graag in Westende vertoefde is Christine D'Haen (°1923). Daar "leerde ik zwemmen in de Lac aux Dames; ik vond het jammer te ontdekken, dat waar we ongeveer altijd in zee gingen, de afvoerleidingen met het vuile water in zee liepen... Ik schreef mijn lang gedicht Zee-Interludium als een soort summa van al mijn zee-ervaringen, vooral toch die van Westende" (19).

In Middelkerke werd Daan Inghelraam (°1905) geboren. Hij woont reeds tientallen jaren in Blankenberge, waar hij eerst als onderwijzer, daarna als leraar werkzaam was. Hij schreef romans (o.a. Angélique (1948)), novellen en jeugdboeken (20).

Wie aan het hart van de Middenkust denkt, zegt Oostende : ingeplant in het midden van de Belgische kust, voert deze stad de titel van "Koningin der Badsteden". Wie Oostende-en-de literatuur zegt, denkt aan Karel Jonckheere, de bekendste Vlaamse auteur die zelf van de kust stamt en daar fier op is.

Als letterkundige is en blijft hij in de eerste plaats een oorspronkelijk en gevoelig, puntig en kundig dichter. Hij mocht twee maal, in 1946 en in 1955, de Staatsprijs voor Vlaamse poëzie ontvangen. Speels en spitsvondig, rad van geest en fijngevoelig van taal is Karel Jonckheere altijd geweest en hij bewoog zich op diverse terreinen actief en bedreven. Want naast de lyriek kon hij tevens, met een gemak en met een zwier die hem eigen is, het prozagenre aan : novellen, essays, anekdoten en aforismen, reisverhalen, vertalingen en boeiende memoires waren evenveel pijlen op een boog die tot voor kort immer in de aanslag stond. Zijn herinneringen, neergeschreven in boeken met titels als De vogels hebben het gezien (1968), Waar plant ik mijn ezel (1974) en Verbannen in het vaderland (1978) geven gevat en kruimig weer hoe het gesteld was te Oostende en aan de Westkust, voor en tijdens de tweede wereldoorlog. Stuk voor stuk vormen deze herinneringen de schriftelijke neerslag van de Voltooid Verleden Tijd, van de geschiedenis en in het bijzonder van de cultuurgeschiedenis van onze kust.

Oostende teert niet enkel op de naam en faam van één gerenommeerd schrijver. Een handvol minder bekende literatoren hebben, elk op hun manier en naar best vermogen, hun geest en ziel aan het papier toevertrouwd. Het is geen louter "namen noemen", wanneer

dichters als Daan Boens, August Vanhoutte, Stefanie Verzele-Madeleyn, Ferdinand Vercnocke en Roger Devriendt gememoreerd worden. Van de oudere prozaschrijvers vernoemen we enkel Gaston Duribreux en Ary Slees (ps. van Karel Seys). Zijn die dan toch zomaar "vergeten" ? Is hun werk nu, ongelezen, voorgoed "opgeborgen" ? Neen, toch ! En jongere schrijvers als Paul Duribreux, John Gheeraert, Lia Timmermans, Julien van Remoortere, Christian-Adolphe Wauters... Zij hebben ons vandaag de dag nog heel wat te bieden !

Nagelaten indrukken van dichters en prozaschrijvers die destijds onder de indruk kwamen van de charmes van de Koningin der Badsteden werden verzameld door John Gheeraert in zijn fraaiogende Ode aan Oostende (1977) waarin een vijfenzeventigtal auteurs beknopt worden voorgesteld.

Maar ook de namen van enkele prominente Vlaamse auteurs kunnen verbonden worden aan Oostende.

Een gekweld man als Karel van de Woestijne (1878-1929) kon nergens voorgoed aarden of zijn draai vinden, daarvoor had hij een te rusteloos temperament. En kijk : toch heeft hij het voor elkaar gekregen om in Oostende vijf jaar door te brengen. Maar zelfs daar was Karel van de Woestijne niet honkvast ! Raf Seys (21), die zich baseert op informatie van de grote Van de Woestijnespecialist prof. M. Rutten, somt op : Wellingtonstraat 6, 1920-1922; Eufrosina Beernaertstraat 152, 1922-1923; Hofstraat 25, 1923-1925 en tenslotte Vlaanderenstraat 20, 1925-1926.

Van Pasen 1925 bewoonde Van de Woestijne feitelijk reeds La Frondraie te Zwijnaarde bij Gent, alhoewel hij daar pas officieel werd ingeschreven op 20 augustus 1926.

Karel van de Woestijne was naar Oostende getrokken bij zijn aanstelling als docent Nederlandse Literatuurstudie aan de Rijksuniversiteit van Gent. Eén jaar voordien, in 1919, had hij de eervolle benoeming gekregen van briefwisselend lid van de Koninklijke Academie voor Taal- en Letterkunde, eveneens in Gent gevestigd. De familie Van de Woestijne verhuisde van Sint-Lambrechts-Woluwe naar Oostende, enerzijds voor de gezondheid van de twee kinderen (Paul en Lily), maar ook omdat er in Oostende een atheneum was, zodat het onderwijs van hun zoon er niet zou onder lijden. Bovendien : in Oostende had Karel van de Woestijne enkele zeer goede kennissen bij wie hij van harte welkom was.

Oostende droeg ij een warm hart toe. "Hij ging er fier op" wist F.V. Toussaint van Boelaere te vertellen, "om gedichten die hij hier geschreven had te onderscheiden van andere door er de naam van de stad Oostende onder te plaatsen. En sommige behoren tot zijn mooiste verzen" (22).

Wanneer het even kon, bij goed of slecht weer, maakte hij een fikse, deugdoende wandeling langs de zee. Toen het op een keer werkelijk stormde werd Karel van de Woestijne met zijn "klikken en klakken" zoals men te Oostende zegt, opgetild door de wind en weer tegen de grond gesmakt. Een ontwrichte schouder en arm was het gevolg.

In de zomermaanden woonde Karel van de Woestijne vaak de repetities (die hij prefereerde boven de eigenlijke officiële uitvoering) bij in het Kursaal. Hij was overigens een trouw bezoeker van het Kursaal : daar kon men hem regelmatig vinden, gezeten in een rustig hoekje van de leeszaal, om er zijn kronieken voor de Nieuwe Rotterdamse Courant te schrijven. 's Winters trok hij hiervoor naar de leeszaal van de Stadsbibliotheek op het Wapenplein. Hoe hij zelf over zijn werk als journalist dacht, vernemen we uit een brief (23) aan zijn vriend Emmanuel de Bom :

Ik dank het aan u, dat ik journalist ben geworden. En, in het geheim van mijn hart : het is op mijn journalistenwerk dat ik misschien nog het fierst ben. Het heeft mij in het midden van het leven geplaatst, gedwongen hard te werken, vlug te werken, opgewekt te werken, zooals een echt mensch betaamt. Ik heb nogal veel boeken geschreven, eenvoudig omdat ik twintig jaar en meer veel journalistiek werk heb gemaakt. Anders zou ik mijn leven hebben verdroomd; ik zou het bij een of twee bundeltjes hebben gelaten. Maar gij, beste vriend, gij hebt mij in het volle leven gestampt, en geleerd te vechten, of althans naar de noodwendigheid het meebracht, te handelen.

In Oostende heeft Karel van de Woestijne heel wat gedichten geschreven die aan de zee zijn gewijd. Een bundel, samengesteld in deze periode, kreeg de titel God aan zee (1926).

Het gezin Van de Woestijne bleef tot Pasen 1925 in Oostende. Het is met spijt in het hart dat zijn vrienden zijn vertrek vernamen. Daarom werd, enkele weken voor zijn afreis, een hartelijke afscheids-hulde gebracht aan Karel van de Woestijne. Op dit vrienden-avondmaal werden toespraken gehouden door o.a. James Ensor, en aan Karel van de Woestijne werd het ereburgerschap van de stad Oostende aangeboden, een eerbetuiging die ook vandaag nog uiterst spaarzaam wordt toegekend.

De gehuldigde drukte in volgende bewoordingen(24) zijn gevoelens van dank uit :

Dames en Heeren,

Het onverwachte en des te hooger gewaardeerde gebaar van Burgemeester en Schepenen van de stad Oostende heeft mij diep getroffen. Het geeft mij de gelegenheid in de eerste plaats en voor elk ander aan de bevolking dezer stede in de personen der gemeentelijke overheid te zeggen, met welke dankbare gevoelens wij Oostende zullen blijven gedenken. Mijn vrouw en ik zijn naar hier gekomen met egoïstische bedoelingen : het ging om de gezondheid van de kinderen. Wij zouden hier een jaartje blijven : het is vier jaar geworden. En daar zijn de Oostendenaars de grootste reden van.

Daar is natuurlijk de Zee, en, zonder dat hij in dichterlijkheid vervallen wil, zult gij het een dichter niet kwalijk nemen dat hij hare aantrekkingskracht niet miskennen wil. Maar behalve de Zee, naast de Zee, aan de Zee, is daar de Stad, de beminnelijke Stad en haar bewoners. Dat wij hier vrienden hebben gevonden : wij stellen het hier met aandoening vast. Dat ik waardering mocht oogsten : het is voor mij verbluffend, maar ik moet het wel aannemen, aangezien onze burgemeester het zelf bevestigt. Het verdubbelt mijne erkentelijkheid.

Wij verlaten overkort deze stad. Geloof wel dat het met spijt is. Geloof tevens dat gij ons meer dan eens terug zult zien.

Inmiddels nogmaals den dank van mijne vrouw, van mijne kinderen, van mij die de eer zal hebben gehad, Oostendsch burger te zijn geweest.

Kort daarop vestigde de familie Van de Woestijne zich in Zwijnaarde bij Gent, waar zoon Paul de colleges in de klassieke filologie volgde.

In de zomer van 1925 was de dichter terug aan zee, ditmaal in De Panne, waar hij ook in 1927 enkele dagen is komen doorbrengen bij zijn schoonzoon Maurice Roelants. In 1928 betrok hij, weer in De Panne, de villa Shamrock aan de Avenue des Artistes, wat hem ten zeerste amuseerde ; hij was de enige echte "artiest" die ooit in die laan gewoond heeft !

Tijdens de Paasvakantie van 1929 is Karel van de Woestijne terug in Oostende. Hij logeerde op de hoek van de Zeedijk en de helling van de Vlaanderenstraat, niet ver van het nu nog bewaarde woonhuis van James Ensor. Enkele weken later nam hij met zijn gezin intrek in het Hôtel de la Couronne, maar het was toen bar slecht weer en nog dezelfde dag werd de terugreis ondernomen. Karel van de Woestijne is nooit meer teruggekeerd. Enkele maanden later is hij te Zwijndrecht overleden, amper éénenvijftig jaar oud...

In mei 1937 had een grootse hulde te zijner nagedachtenis plaats in Oostende (25).

Noten

- (18) F. Bonneure : *Littéraire gids voor West-Vlaanderen* (1985), p. 146 en 149.
- (19) Brief Chr. D'haen d.d. 20 mei 1988.
- (20) F. Bonneure, o.c., (p. 146) vermeldt nog een paar schrijvers die vooral plaatselijke bekendheid genoten.
- (21) Raf Seys : Karel van de Woestijne, *God aan Zee*, te Oostende. In : "August Vanhoutte" (VWS-cahiers, nr. 96, 1982), p. 4.
- (22) De Van de Woestijne-hulde te Oostende, in : *Vooruit*, 10 mei 1937.
- (23) K. Van de Woestijne : *Verzameld werk* (Brussel, 1948), deel 1, p. XXXII.
- (24) Uit : AMVC, W.803/H, Karel van de Woestijne.
- (25) zie :
 - Karel Jonckheere : Karel van de Woestijne te Oostende, in : *Elckerlyc*, 8 mei 1937;
 - Een Karel van de Woestijneherdenking te Oostende : herinneringen van 's dichters verblijf aan zee, in : "De Standaard", 6 mei 1937;
 - R. Seys, o.c., p. 4.

DE OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XL

BELANGRIJKSTE SOLISTEN EN GASTDIRIGENTEN IN HET KURSAAL 1850-1914 (4)

door Ann CASIER

Periode 1895-1899

Charles-Marie WIDOR, organist aan de St.-Sulpicekerk te Parijs, kwam een tweede maal zijn eigen composities dirigeren en vertolken op dinsdag 23 juli 1895. Waarschijnlijk kwam hij toen naar Oostende op aandringen van zijn vriend, de organist van het Kursaal Léandre VILAIN, die zijn woning "Villa Widor" gedoopt had. WIDOR dedicaceerde tijdens zijn verblijf en partituur van zijn "Symphonie gothique pour orgue" (op. 70) aan hem (1).